

СТАНОВИЩЕ

от доц. д - р Анета Антонова

катедра „Гражданскоправни науки“ при ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“,

Относно: Дисертационен труд за придобиване на научната степен „Доктор“ в научно направление 3.6. „Право“ (Право на Европейския съюз)

Тема на дисертационния труд: „Свободата на установяване на юридически лица според правото на Европейския съюз“

Автор на дисертационния труд: Мартин Ангелов Бъбаров

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Представям настоящото становище относно предложени дисертационен труд от Мартин Ангелов Бъбаров.

1. Биографични данни за дисертанта

Мартин Бъбаров е зачислен като редовен докторант със заповед РД- 20-186 от 24.01.2014 г. на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ към катедра „Международно право и международни отношения“. Със заповед РД -20.481 от 2018 г. на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ е отчислен с право на защита.

Мартин Бъбаров е роден на 02.09.1988 г. в град София. През 2012 г. завършва Софийски университет „Св. Климент Охридски“, специалност Право. Работи като правен сътрудник, а от 2014 г. като адвокат в АС „Адвокатско Бюро Брайков“. Вписан е като адвокат в Софийска адвокатска колегия. От 2021 г. до август 2022 г. е началник на кабинета на председателя на Народното събрание г-н Никола Минчев.

От 2019 г. е редовен асистент в Юридическия факултет на „Св. Климент Охридски“, катедра „Международно право и международни отношения“. Като докторант е водил семинарни занятия по дисциплината „Право на Европейския съюз“, „Международно частно право“, както и е изнасял лекции по „Международно бизнес

договаряне“ в магистърска програма „Международни бизнес отношения“. Като асистент води семинарни занятия по дисциплините „Право на Европейския съюз“ и „Вътрешен пазар на Европейския съюз“.

По време на и след приключване на докторантурата Мартин Ангелов Бъбаров е взел участие в няколко национални и международни конференции, както и в научни проекти:

Участие в национални конференции:

1. Участие в конференция за млади специалисти на тема „Правото на Европейския съюз и преките инвестиции“, като на аудиторията е представена тема, свързана с дисертацията, а именно „Задължението за еднакво третиране на юридически лица според Договора за функциониране на Европейския съюз като гаранция за преките инвестиции“.
2. През 2014 г. докторантът взе участие в IV-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, организирана от Българската академия на науките. По време на конференцията докторантът представи разработка на тема „*Задължението за публикуване на финансова информация от някои видове търговски дружества съгласно правото на Европейския съюз*“.
3. През 2015 г. докторантът участва в V-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, организирана от Българската академия на науките. По време на конференцията докторантът представи разработка на тема „*E pluribus unum? Проблеми пред хармонизацията на дружественото право в Европейския съюз*“.
4. През 2016 г. докторантът участва в конференция, посветена на проф. Ганев и проф. Долапчиев, проведена на 14.11.2016 г. с тема от областта на дисертационния труд – практиката на Съда на ЕС по отношение на свободата на установяване на юридически лица;
5. През 2016 г. докторантът участва в конференция, посветена на доц. д-р Кръстю Цончев с тема от областта на дисертационния труд: „Принципът на недискриминация и свободата на установяване на юридически лица в правото на Европейския съюз“;
6. На 07.06.2018 г. участва в конференция, посветена на доц. д-р Кристиан Таков, като представя темата „Проблеми при определянето на приложимото право към дружествата в светлината на оттеглянето на Обединеното кралство от Европейския съюз“;
7. На 19.10.2018 г. участва в конференция, посветена на неоснователното обогатяване, като представя своите изводи за приложението на принципите на правна сигурност и

защита на оправданите правни очаквания, изведени в практиката на Съда на ЕС, в светлината на т. 8 и т. 9 от т.д. 7/2017 г. на ОСГТК, ВКС.

8. На 04.12.2020 г. докторантът участва в конференция „70 години ЕКПЧ: въздействия върху вътрешното право, международното право и правото на ЕС“ с тема „Гаранциите за независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона в практиката на Европейския съд по правата на човека“.

9. На 28.04.2021 г. докторантът участва в кръгла маса, организирана от катедра „Международно право и международни отношения“ на тема „Независимостта на съда като гаранция за върховенство на правото“ с тема „Практиката на Съда на Европейския съюз относно независимостта на националните юрисдикции“.

10. На 07.12.2021 г. докторантът участва в конференция „Върховенство на правото в международното право, ЕКПЧ и правото на ЕС“, организирана от катедра „Международно право и международни отношения“, с цел популяризиране на научните резултати от проект Върховенството на правото в международното право, правото на Европейския съюз и ЕКПЧ, Рег. номер на проекта 80-10-163/05.04.2021 г. с тема „Актове на производното право на ЕС, гарантиращи върховенството на правото в държавите-членки“.

11. На 16.12.2021 г. докторантът участва в конференция „България в Европейския съюз: достижения и предизвикателства“, организирана от катедра „Международно право и международни отношения“, с доклад на тема „Механизъм за общ режим на обвързаност с условия за защита на бюджета на Съюза като гаранция за защита на правовата държава“.

Участия в научни проекти:

2022 г. Мартин Бъбаров участва в научен проект „Върховенство на правото и ефективно прилагане на правото на Европейския съюз в България“; Рег. номер на проекта 80-10-131 от 20.05.2022 г., научен ръководител на проекта доц. д-р Христо Христов;

2021 г. Мартин Бъбаров участва в изследователски научен проект „Върховенството на правото в международното право, правото на Европейския съюз и ЕКПЧ“, Рег. номер на проекта 80-10-163/05.04.2021 г. научен ръководител на проекта доц. д-р Христо Христов.

Участия в международни конференции:

2022 г. докторантът участва в международна конференция « L'Europe souveraine: défis, nécessités, solutions » („Суверенна Европа: предизвикателства, нужди, решения“),

проведена като част от инициативата Journées juridiques francophones 2022 (Франкофонски правни дни 2022), 09 – 11 май 2022 г., с доклад на тема „Механизмът на обвързано с условия за защита на бюджета на ЕС и укрепване на правовата държава в ЕС“ (Mécanisme de conditionnalité pour la protection du budget de l’Union et renforcement de l’État de droit dans l’Union européenne);

2021 г. докторантът участва в международна конференция « Les réincarnations de l’État de droit en Europe » („Превъплъщенията на правовата държава в Европа“), проведена като част от инициативата Journées juridiques francophones 2021 (Франкофонски правни дни 2021) на 14-ти и 15-ти октомври 2021 г. „Преюдициалните въпроси като гаранция за зачитането на правовата държава в правния ред на Европейския съюз“ (Les questions préjudicielles comme garantie pour le respect de l’État de droit dans l’ordre juridique de l’Union européenne).

2016 г. докторантът участва в международна научно-практическа конференция, организирана от Международния съюз на адвокатите (Union Internationale des Avocats - UIA) съвместно с Висшия адвокатски съвет и Софийската адвокатска колегия, на тема „Съдът на Европейския съюз (CJEU) и Националната юрисдикция – Ролята на адвоката“. По време на конференцията е представен анализ на съдебната практика на Съда на Европейския съюз в областта на свободното движение на хора, като в частност е разгледана практиката на съда след произнасянето по делото Danov, C-333/13.

2. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 360 страници, от които 337 страници основен текст, а останалите обхващат титулна страница, съдържание и списък с литература. Посочената литература обхваща 277 заглавия, от които 89 на кирилица и 188 на латиница.

Предмет на изследването е правната уредба на една от свободите на движение в правото на Европейския съюз – свободата на установяване, в частта досежно правния режим на установяването на юридическите лица. Тезата на автора е, че съществува необходимост от приемането на акт на производното право на ЕС в областта на дружественото право, който да запълни нормативна празнота и да подпомогне ефективното упражняване на свободата на установяване на юридически лица чрез използване на единен критерий за определяне на приложимото право към юридическите

лица в допълнение към единна процедура по преместване на седалището им. Нито съществуващата частична хармонизация на дружественото право, нито приложението на принципа за забрана на дискриминацията, нито практиката на СЕС относно еднакво приложимите пречки в рамките на доктрината за достъп до пазара могат да спомогнат за ефективно упражняване на корпоративната мобилност като съществена част от свободата на установяване на юридическите лица.

Трудът се състои от увод, три глави и заключение. Първата глава е озаглавена „Свобода на установяване на юридическите лица – същност и развитие“. Подзаглавието на главата е „Понятие и субекти на свободата на установяване. Историкоправен и сравнителноправен анализ на свободата на установяване на юридически лица“. Първата глава е посветена на структурните елементи на понятието свобода на установяване на юридически лица. Втора глава е озаглавена „Упражняване на свободата на установяване на юридическите лица – гаранции и предизвикателства“. Подзаглавието на главата е „Упражняване на свободата на установяване. Принципът на недискриминация. Еднакво приложими пречки. Допустимо изключение и допустимо ограничение. Императивни съображения от общ интерес“. Във втора глава са изследвани съществуващите ограничения при упражняване на свободното движение на юридически лица. Анализира се принципът на недискриминация в светлината на упражняването на свободата на установяване на юридическите лица, както и забраната за приложение на еднакво приложими пречки. Изследват се допустимите ограничения на свободата на установяване – както изрично закрепените в ДФЕС дерогации, така и императивните съображения от общ интерес. Третата глава е озаглавена „Преместване на седалище на юридическо лице – правна рамка и актуални проблеми“. Подзаглавието на главата е „Нормативна уредба и практика на СЕС относно свободата на преместване на седалище. Предложения за бъдещо усъвършенстване на правната уредба.“ В трета глава се разглежда възможността за „мобилност“ на юридическите лица съгласно практиката на СЕС, промените в производното право на ЕС относно презграничното преместване на седалище на юридически лица и се предлага бъдещо усъвършенстване на наднационалната уредба с приемането на акт, който определя приложимото към юридическите лица право.

Систематиката на автора е логична и следва да бъде споделена. Тя е съобразена със спецификата на изследваното правно явление. Отделните глави са добре балансирани.

Научната задача на изследването е детайлен анализ на правната уредба на свободата на установяване на юридическите лица, съдържаща се в първичното и вторичното право на Европейския съюз, както и практиката на СЕС, на приложимостта на принципа на недискриминация като гарант относно упражняването на свободата на установяване на юридическите лица,

Цели се уеднаквяване правната уредба по отношение на хармонизирането на международното частно право на държавите членки по отношение на използването на единен критерий за определяне на приложимото право към юридическите лица. Авторът **цели** постигане на яснота, завършеност и убедителност на изводите, устойчивост на утвърждавания чрез труда понятиен апарат и практическа приложимост на изводите.

3. Използвани методи на изследване

В дисертационния труд авторът умело е съчетал различни методи на научно изследване, което е несъмнено негово достойнство. Общите научни методи, използвани в изследването, са анализът и синтезът, дедукцията и индукцията, а специфичните научни методи са формалнологичният, историческият, нормативният, правнодогматичният, телеологичният, системният и сравнителноправният метод. Така подбраната и прилагана методика е в състояние да даде отговор на поставените цели и задачи на разглеждания дисертационен труд.

4. Оценка на научните и научно – приложните приноси на дисертационния труд

Трудът е първото задълбочено изследване на свободата на установяване на юридически лица според правото на Европейския съюз в българската правна доктрина. В българската теория по право на ЕС, международно частно право и търговско право са изследвани отделни аспекти на проблема, но липсва систематично и цялостно проучване на уредбата на свободата на установяване на юридически лица.

В дисертационния труд са анализирани следните въпроси със важно научно значение:

Извършен е задълбочен анализ на субектите, относно които е приложима свободата на установяване, като авторът, приема, че в резултат на граматическото тълкуване на чл. 54 ДФЕС понятието „*дружества*“ за целите на тази глава от ДФЕС, е

относително широко. То обхваща всички юридически лица, които са създадени от гражданското и търговското право на държавите членки и се регулират от националното публично или частно право, с изключението на юридическите лица с нестопанска цел. Заслужава внимание, изследването, посветено на свободата на установяване от свободното предоставяне на услуги и свободното движение на капитали и граничните хипотези между свободното движение на капитали и плащания и свободата на установяване на юридически лица в практиката на Съда на ЕС. Отделено е внимание на критерия „действително влияние“ в практиката на СЕС относно взаимодействието между свободата на установяване и свободното движение на капитали.

Подробно са изследвани минималните изисквания в областта на дружественото право, които обхващат области като защита на акционерите и кредиторите, задължения за публично оповестяване на финансова информация, регулация на трансграничните сливания и разделяния.

Теоретичен и практичен интерес представлява изследването относно принципа на недискриминация, като авторът прави извод, който следва да бъде споделен, че на този етап от развитие на юриспруденцията на СЕС, не е възможно еднакво третиране на физическите и юридическите лица.

Съществен принос представлява изследването на ограниченията на свободата на установяване, закрепени в ДФЕС, които дисертантът обособява в две групи - изключение, поради упражняване на публична власт (чл. 51 ДФЕС) и допустими ограничения, основани на съображения от обществен ред, обществена сигурност и обществено здраве (чл. 52 ДФЕС).

Анализирани са водещите теории за определяне на приложимото право към юридическите лица – теорията за местоучредяването, теория за седалището, теория за централното управление (действителното седалище) и теорията за контрола.

Направен е подробен анализ на правните последици от преместване на седалището и адреса на управление на търговско дружество извън държавата по местоучредяване; от упражняване на свобода на установяване от търговско дружество, което иска да осъществява дейност в приемащата държава – чрез преместване на седалището или чрез учредяването на дъщерно дружество, представителство или клон и от упражняването на свободата на установяване в хипотезата на преместване на седалището на дружество при условията на трансгранично преобразуване. Дисертантът обосновава тезата относно необходимостта от приемането на правна уредба, която да хармонизира правилата за определяне на приложимото национално право към

юридическите лица с цел гарантиране ефективно упражняване на свободата на установяване чрез преместване на седалището на юридическо лице.

Направени са предложения *de lege ferenda*, сред които следва да отличим предложението за приемането на хармонизирана уредба на формулата за привързване, която да се основава на теорията за местоучредяването, а при ограничени предпоставки да се използва като субсидиарен критерий действителното седалище.

Безспорно достойнство на труда е анализът на практиката на СЕС, както и на национални съдилища на държави членки на ЕС. Изследването ѝ е критично насочено към правилно и точно прилагане на нормативните правила в съответствие с теоритичната същност на правните явления.

Посочените приноси моменти на труда имат не само теоритично значение. Те могат да бъдат използвани и от съдебната практика и правното обучение, което несъмнено повишава тяхната стойност.

5. Бележки и препоръки

Към автора могат да бъдат отправени някои препоръки с цел усъвършенстване на работата.

По отношение структурата на труда би могло да се предложи частта, отнасяща се до историкоправен и сравнителноправен анализ на свободата на установяване на юридически лица в правото на ЕС, да се съкрати. Също така не е необходимо да се възпроизвеждат текстовете на съответните нормативни актове, респ. на ДФЕС.

6. Заключение

Изложените по-горе препоръки относно дисертационния труд имат второстепенен характер и по никакъв начин не намаляват неговото значение.

Цялостният прочит на дисертационния труд води до извода, че докторантът притежава задълбочени теоретични познания в областта на правото на ЕС, международното частно право и търговското право и способност за самостоятелни научни изследвания, а постигнатите в дисертационния труд резултати представляват оригинален принос в българската правна наука, поради което следва да му се даде изцяло обща положителна оценка.

В заключение следва да се подчертае, че дисертационният труд отговаря напълно на изискванията на чл. 6, ал.3 ЗРАСРБ и чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото приложение, поради което, като убедено давам цялостна положителна оценка на труда и предлагам на научното жури да вземе решение за присъждане на Мартин Ангелов Бъбаров на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. Право (Право на Европейския съюз).

София, 28 февруари 2023 г.

доц. Анета Антонова